

Örkény István: Vérrokonok

Bemutató: 1974. március 28-án a Pesti Színházban.

Rendező: Várkonyi Zoltán. Diszlet: Fehér Miklós. Jelmez: Jánoskúti Márta.

Szereplők: 4 nő, 3 férfi

Diszlet: a szerző rendelkezése szerint - nincs.

Örkény István /1912/ jelenkori dráma- és novellairodalmunk egyik legeredetibb tehetsége. Nevéhez fűződik az ugynevezett "egyperces novella" műfajának létrejötte. Ebben a végtelenségig leegyszerűsített kisepikai formában mondja el Örkény magvas történeteit. A művek ereje drámai tömörségükben rejlik, a látszólagos könnyedség alatt erős indulati töltés feszül. Két legismertebb műve a regényből drámává adaptált Tóték, és a Macskajáték: mindkettőt megfilmesítették, az előbbit Isten hozta, őrnagy ur címmel Fábri Zoltán, az utóbbit Makk Károly. Lapunkban korábban részletesen beszámoltunk e darabok külföldi bemutatóiról, és a bemutatók sikeréről.

A Vérrokonok című szindarab hallatlanul egyszerűnek látszik. A két azonos nevű szereplő ugyanazokkal az indulatokkal viseltetik a vasut iránt. A vasut - szimbólum, emberi küzdelmek célja, az élet értelme, amiért élni érdemes. Helyettesíti azt, amit egyébként eszmének, hivatásnak vagy éppen elrendeltetésnek nevezünk.

A hét szereplő három generációt képvisel. Bokor Pál öregember, nyugdíjas vasutas, az orvosok szerint hónapjai, esetleg csak hetei vannak hátra. Ha vért kapna, tovább is élhetne, de nem akar másokon élőködni. Ő a vasut tudósa, a menetrend, a szabályzat a kisujjában van.

Özvegy Bokorné három vasutas férjet temetett el. Áldozat, aki mindenkor újra feláldozza magát, de az önfeláldozásból tőkét kovácsol a maga számára: abból él a következő önfeláldozásig.

Bokor Miklós és felesége, Mimi a középnemzedékhez tartozik. A férfit ellentmondásos viszony fűzi a vasut-hoz: sem vele, sem nélküle nem tud élni. Vérnyomása magas, s egyre emelkedik, amikor a másnap életbe lépő nyári menetrendre gondol. Mimi úgy érzi, a vasut elrabolta tőle férjét. Kicsiny kertre áhítozik, benne házikóval. Ő az egyetlen, aki időnként szembeszáll a vasuttal. Leányuk, Judit nagy tervekkel és életkorára jellemző non-konformizmussal készül a hivatásra. A pályaudvar nemzetközi információs irodájába akar kerülni. Bokor Péter és felesége, Veronka a vasut jövődöbeli áldozatai. Péter éjt nappá téve tanul, hogy fölvegyék a vasut-

hoz, közben feleségével csak tojást eszik, mert az vérképző és ők véradással keresnek pénzt - a mindennapi tojásra.

Judit megtűdja, hogy véradással életben lehetne tartani Bokor Pált. A többi Bokorok előbb hallani sem akarnak arról, hogy vért adjanak az öregnek, de amikor kiderül, milyen szoros szálak fűzték közös szerelmükhöz, a vasúthoz, lekesen kiáltják a magyar történelemből híres, sőt hírhedt felajánlást: Életünket és vérünket!

Bokor Pál új erőre kap. Köszönőlevélben értesíti jótévőit, hogy egészséges és néhány ruhadarabot kér, mivel a halálra készülvén, korábban mindenét elajándékozta. Teljesítik kérését.

Bokor Péter összeállította a vasutnál elképzelhető összes hibalehetőségek jegyzékét. Ezzel jelentkezik Bokor Miklósnál, Pál közvetítésével és felajánlja szolgálatait.

A dolgok szerencsétlen összejáttszása úgy hozta, hogy a nyári menetrend életbelépése éppen egy kettős ünnepet előz meg. A pápa vonaton utazik Lengyelországba, mert a római repülőtér használhatatlan, de Magyarországon keresztül, mert a francia vasutvonalakon tüntetések vannak. A magyar határállomáson azonban egy rakomány rohadó káposzta rontja a levegőt. Bokor Péter jegyzéke e hiba megoldását is tartalmazza. Miklóst bántja ez, mert úgy gondolja, az újabb generáció rendszeresebb ismereteivel az ő pozíciójára tör. Összetűznek, és amikor Pál védelmébe veszi a fiatalembert, mindannyian ellen fordulnak. Miklós és özvegy Bokorné a hősi multra, az áldozatokra emlékeztet. Azt mondják, hogy a fiatalok elárulják eszményeiket. Nem segítik tovább az öreget. Úgy tűnik, a vérokönök örökre hátat fordítanak egymásnak, de egy hirtelen jött zápor mindannyiukat egy ernyő alá kergeti.

Judit jelenik meg, és közli: életbe lépett a nyári menetrend. A vonatok késték, kisiklottak, összetörtek, a pápa Lengyelország helyett a váltókezelő hibája folytán a Szovjetunióba utazott. Ámbár a vasut továbbra is az utazóközönség rendelkezésére áll, de mindenkinek melegen ajánlják a gyaloglást, mint a legbiztosabb közlekedési módot.

A szerző a darab előszavában maga fejti meg a vasut szimbolikáját: "a vasut a 'nagy ügy', amelyért szurkolunk, lehetőleg úgy, hogy a néző behelyettesíthesse bármivel, amire ő tette fel az életét, a hazától kezdve a valláson és a politikai eszméken keresztül egészen a labdarugásig... Hogy megkönnyítsük az általánosítást, ne adjunk a szereplőkre vasutas egyenruhát, s ne építsünk a szinpadra szemaforokat. A darab azokról és azokhoz szól, akik hisznek valamiben; segítsünk nekik, hogy magukra ismerjenek."